

Aaltjesdeskundigen spreken deze

Er bestaat geen bouwplan waarin aaltjes geen rol spelen. Feit bij de beheersing van nematoden is dat degene die het probleem voor zich uitschuift, zichzelf vanzelf tegenkomt. Het Actieplan Aaltjesbeheersing krijgt een steeds meer praktijkgerichte benadering.

Op het gebied van aaltjesadvies zijn veel partijen actief. DLV Plant heeft deskundigen. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving heeft onderzoekers. Er zijn laboratoria bezig met bodems en aaltjes. Het HLB in Wijster, De Groene Vlieg in Dronten en Bgg in Oosterbeek kunnen allemaal monsters nemen en onderzoeken. Daarbuiten is nog een grotere lijst te maken met partijen die iets met aaltjes te maken hebben.

Alle telers en exporteurs van Nederlandse landbouwproducten hebben hetzelfde belang: een goed en verkoopbaar product. Daarom is toepassing van de kennis rond aaltjes van belang voor iedereen. De nieuwe folder van het Actieplan Aaltjesbeheersing komt volgende week uit. Een duidelijke, werkbare en eenduidige benadering van het probleem staat voorop bij het actieplan.

LASTPAK

Bij telers is er zeker behoefte aan kennis rond de aaltjesaanpak. Sommige telers pakken zelf de problemen aan. Voor het maïswortelknobbelaaltje *Meloidogyne chitwoodi* geldt dat als het eenmaal aanwezig

Aaltjes maken een valplek in een bietenperceel. Op tijd monsters nemen en gewaskeuzes aanpassen voorkomt dat de plek steeds groter wordt.

Foto's DLV Plant

voorkomen door isolatie. „Bij bemonstering bleek het probleem op één van mijn percelen erger dan ik dacht”, zegt de teler. „Ik heb een kennisbon van Laser gebruikt en op advies van het HLB het hele perceel bemonsterd. De aaltjes bleken op het hele perceel aanwezig. Je kunt deze soort alleen onderdrukken met sperziebonen en die kan ik hier niet telen. Ik heb vorig jaar gerst geteeld en toen een groenbemester geteeld om de aaltjes te lokken. Daarna heb ik een natte grondontsmetting toegepast. Dat is wel een rib uit je lijf.”

De teler isoleert het probleem door zo veel mogelijk de bewerkingen van het besmette perceel te laatst te doen en als dat niet kan de machines heel goed schoon te maken. „Ik ben niet de enige in de buurt die met het probleem zit”, zegt de akkerbouwer. „Je kunt als boer je ogen sluiten voor wat er aan de hand is. Ik kan dat ook wel begrijpen. Maar ik heb er voor gekozen het probleem tegemoet te treden en daarbij expertise in te schakelen. Ik zit ook in een studieclub.”

De Drentse teler zegt dat hij met monitoren, grondonderzoek en goed afwegen in de teelthandelingen rekening te houden met zijn situatie. Het is niet het enige waar de akkerbouwer rekening mee moet houden. „Vaak staat chitwoodi niet alleen”, waarmee de ondernemer aangeeft dat hij in zijn rotatie en grondbewerking rekening moet houden met meer aaltjes.

Soms is de rassenkeuze niet zo goed

zijn voor Van Meer de belangrijkste argumenten door te gaan met de Hanza's.

Van Meer zit ook in een studieclub. Hij merkt dat hij niet alleen staat met de chitwoodi-aaltjes. „Je moet er continu rekening mee houden. Ik wil het gebruik van nematociden beperkt houden. Liefst beginnen we met een zo laag mogelijke besmetting. Na twee jaar maïs moet je niet met een gevoelig gewas komen. We wisselen de teelt voor de aardappelen en kiezen voor zwaardere zandgrond.”

Als een monster geen chitwoodi aantoonde is dat zeker geen garantie dat het aaltje er niet zit. Van Meer ervoer dat de monsters geen chitwoodi lieten zien, maar tijdens de teelt de aantasting op de knollen zichtbaar was.

De derde generatie chitwoodi in een jaar blijkt vaak de gevaarlijkste. Van Meer: „Het hangt van de temperaturen af of die derde generatie er is als er nog aardappelen op het veld staan. Bij een hogere temperatuur tijdens het groeiseizoen heb je dat probleem.”

VOORKIEMEN

Met de aaltjesstrategie heeft Van Meer vooral last van chitwoodi en in geringe mate van Trichodoriden. „Dat voorkomen we door een snelle start van de teelt met voorkiemen. De problemen zijn beperkt.”

De akkerbouwer denkt dat hij van de nieuwe hulpmiddelen van het Actieplan Aaltjesbeheersing vooral gebruikmaakt als hij een nieuwe teelt begint. „Met de gewassen die wij nu telen hebben we zo veel ervaring dat we dat goed in de vingers hebben”, zegt Van Meer. „De nieuwe informatie is zeker goed. Ik denk dat ik het in de map ga bewaren zodat ik de informatie kan raadplegen als het nodig is.”

Jo Maerman is teler op de zwaardere Groningse grond. Hij zit in de Aaltjesadviescommissie en maakt zich hard voor een eenduidig advies naar de telers. Dat wordt gelukkig steeds beter. „In het verleden kwam het voor dat twee laboratoria op basis van dezelfde meting een ander advies aan de boer gaven. Soms vroeg je

je af hoe ze erbij kwamen. Op basis van dezelfde resultaten moet hetzelfde advies gegeven worden. Detailverschillen houd je natuurlijk, zelfs tussen twee adviseurs van hetzelfde bedrijf, maar advies over wel of niet telen van een gewas moet gelijk zijn”, zegt Maerman.

Een goede informatievoorziening helpt en is ook urgenter geworden. Maerman: „We zijn steeds benauwder voor aardappelmoeheid geworden. De consequenties zijn ook veel zwaarder geworden dan in het verleden. Nu mag je zes jaar lang geen pootgoed of tulpen telen op een perceel dat besmet is. De risico's zijn vele malen groter en we zijn wel een exportland.”

Vroeg onderkennen van het probleem is van belang vindt Maerman. „Insleep met pootgoed is het grootste risico en we slepen wat af met poters. Pas dus heel goed op met bepaalde gebieden. Chitwoodi kruipt onder de huid van de aardappelen. We krijgen er hoe dan ook overal mee te maken, ook op zware grond. Het is een kwestie van tijd.”

Onderzoek blijft naast preventie noodzakelijk. Maerman verwacht dat problemen zullen blijven opduiken en dat er meer over de gewassen te leren is waar de kennis nog van ontbreekt. „Er zijn nog veel witte vlekken op de kaart. Daar moet het onderzoek zich op richten.”

Bij chitwoodi zullen veel telers nog kunnen schrikken, denkt Maerman, omdat er een cirkel van een kilometer rond een vindplek getrokken wordt. Daarvoor geldt de quarantainestatus. „Je raakt zoveel telers met zo'n cirkel.”

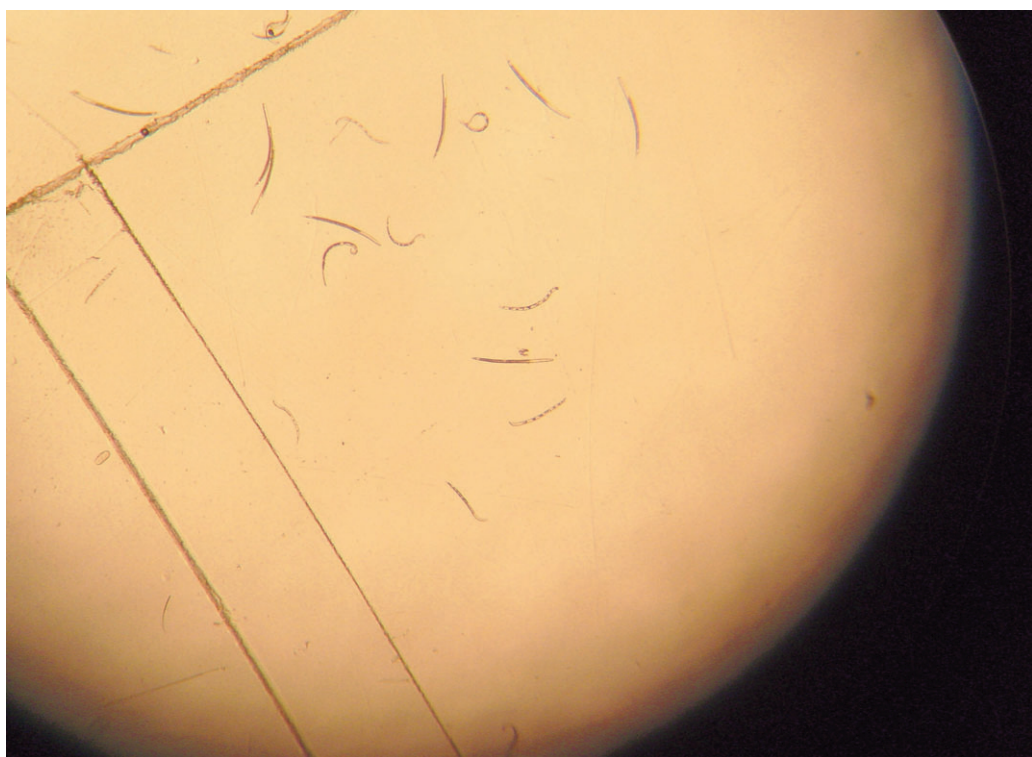
Kennis moet doorsijpelen in de hele akkerbouw. Maerman zag dat dit in het begin traag verliep. „Het begon stroperig. Laboratoria waren terughoudend om hun kennis te laten lopen. Toen we net met een eenduidig waarschuwingssysteem met rode lampen begonnen, zei een laboratorium op de eerste vergadering dat ze het toch anders wilden aanpakken. Ze wilden afwijken van het protocol. Het lijkt mij het beste de rode lamp gewoon te geven, maar in het advies dan wat meer te zeggen als je dat als individueel lab nodig vindt.”

'Consequenties aaltjes steeds zwaarder'

is, het niet meer uit te roeien is. Telers ervaren dit aaltje als een lastpak. Als de soort gevonden is bij monsternamen kan de strategie van de teler zich het beste richten op beperking van de vermeerdering en voorkomen van insleep in de andere percelen op het bedrijf. Telers lopen niet te koop met het aaltje, want het vermindert de waarde van de grond.

Een Drentse akkerbouwer probeert uitbreiding van de chitwoodi-problemen te

mogelijk. Akkerbouwer Johan van Meer teelt al meer dan dertig jaar saladeaardappelen van het ras Hanza. Het ras is zeer gevoelig voor chitwoodi, het aaltje waar ook op dit bedrijf problemen mee zijn. „Ik heb een lange relatie met de afnemer. Het hele bedrijf is gericht op de teelt. Je probeert zoveel mogelijk kleine knollen te telen, dus dicht poten en werken met een fijn afgestelde rooier.” De goede relatie met de afnemer en de zekerheid van de afzet

Zo klein als aaltjes onder de microscoop lijken, zo groot is het probleem als ze al te talrijk worden.

Met scholing van adviseurs door de beste deskundigen geven de kennisinstellingen de nieuwe inzichten door aan de keten. Ze houden ook de adviseurs op één lijn. Uiteindelijk bepaalt de ernst van het probleem dat iedereen het serieus neemt. „Iedereen is er van doordrongen dat het belangrijk is”, zegt Maerman.

ACTIEVE ROL TELER

Telers kunnen informatie zelf opzoeken op het internet via kennisakker.nl of aanvragen bij het Productschap Akkerbouw. Bert Aasman is als aaltjesdeskundige van DIV Plant coördinator van de communicatie van het actieplan. Hij betreft alle partijen bij de teksten die naar buiten gaan, om zo een kloppend en passend advies te maken, waar ieder zich in kan vinden. „Het is heel belangrijk dat we aansluiten op de praktijk. We werken van de stokpaardjes van de verschillende partijen naar een eenduidig advies”, zegt Aasman.

Die hele praktische werkwijze kan de boer oppakken. Aasman: „Als je een aaltje opspoort op je bedrijf, dan kun je je daar op richten. Het is net zoiets als in het ziekenhuis. Daar ga je ook niet alle afdelingen langs, als je een dikke knie hebt. Voor de teler is omgaan met de cysteaaltjes vaak het gemakkelijkst. De vrijlevende aaltjes zijn het moeilijkste. Telers kunnen wel direct aan de slag met onze aaltjeswijzer. Daar kun je de symptomen mee herkennen en direct aan de slag.”

Een teler kan het probleem ontwijken door geen onderzoek op zijn bedrijf te doen, maar dat is slecht voor zijn saldo. „Door slimme trucs kun je al snel 10 tot 15 procent winnen. Het kan nog erger. Ik maakte dit jaar ook mee dat een partij waspeen helemaal afgekeurd werd. Voor 3000 euro kun je heel wat monsters steken”, zegt Aasman. Elke boer heeft volgens de DIV'er te maken met aaltjes. „Meestal zegt iemand dan dat hij wat slechte structuur heeft of dat het aan een foutje in de bemesting ligt. Ga er maar vanuit dat het regelmatig aan aaltjes ligt.”

JORG TÖNJES

Samenwerken in de aaltjesbeheersing

In het Actieplan Aaltjesbeheersing vinden heel veel partijen elkaar. Voor het schrijven van de informatie op papier en op internet werken DIV Plant en HLB samen met de deskundigen van Bllg, De Groene Vlieg, NAK Agro, Nemacontrol en het Roba Laboratorium.

Initiatiefnemers van het actieplan zijn het Productschap Akkerbouw en ITO Nederland. Bij het productschap is Arjan Kuijstermans aanspreekpunt.

Antwoorden op vragen en informatie over aaltjes is te krijgen via www.kennisakker.nl. Een andere weg is de e-mail: aaltjes-

beheersing@hpa.agro.nl.

Financiering voor de projecten en producten van het Actieplan Aaltjesbeheersing komt van het ministerie van LNV en de Europese Unie.

> www.kennisakker.nl

Werken met het aaltjeswaardplantschema

Het aaltjeswaardplantschema helpt bij het vinden van de aaltjesrisico's op percelen. Elke teler van akkerbouwgewassen, groenten, bollen, groenbemers en maïs kan het schema in zijn kantoor ophangen. Op basis van de teelten in de afgelopen jaren en de plannen voor de komende teelten kan een ondernemer bekijken of hij verstandig bezig is of de plannen beter om kan gooien.

Het schema vertelt of de aaltjes van twintig verschillende soorten uit de belangrijke plantparasitaire nematodenfamilies zich al dan niet vermeerderen op de belangrijke gewassen van Nederlandse telers.

Codes en kleuren geven aan in welke mate de aaltjes vermeerderen of afnemen in aantal op een gewas en of het gewas gevoelig is voor de parasieten. Zo kan de teler per perceel voor de daar voorkomende aaltjes uitzoeken of hij risico loopt op

overschrijden van de schadedrempels en daarmee op gewasschade.

Het is voor de teler dus van belang te weten welke aaltjes op het bedrijf voorkomen. Monsternamen en analyse door een laboratorium helpen de teler in de probleemanalyse. Een goede aanpak is daar waar de teelt van een gevoelig gewas gepland is als eerste te analyseren of er niet een sterke vermeerderaar van aaltjes vooraf geteeld is.

Als de teler problemen voorziet, moet het teeltschema om. Andere mogelijkheden zijn het kiezen van andere voorvruchten bij vooraf voorziene problemen, het telen van rassen met aaltjesresistentie of groenbemers of het verruimen van de rotatie. Het handige aan het schema is dat door het werken met kleuren die schadegevoeligheid aangeven en codes voor de vermeerdering de gevolgen voor de teelt en de vervolgteelt in één tabel passen.

